

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 14ης Δεκεμβρίου 2023*

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Άρθρο 6, παράγραφος 1, και άρθρο 7, παράγραφος 1 – Αποτελέσματα της αναγνώρισης του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας – Σύμβαση ενυπόθηκου δανείου συνδεδεμένου με αλλοδαπό νόμισμα, η οποία περιέχει καταχρηστικές ρήτρες όσον αφορά τη συναλλαγματική ισοτιμία – Ακυρότητα της σύμβασης – Αξιώσεις επιστροφής των καταβληθέντων – Παραγραφή»

Στην υπόθεση C-28/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία) με απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 12 Ιανουαρίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

TL,

WE

κατά

Εκκαθαριστή της Getin Noble Bank S.A., πρώην **Getin Noble Bank S.A.**,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από τους O. Spineanu-Matei, πρόεδρο τμήματος, S. Rodin (εισηγητή) και L. S. Rossi, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. M. Collins

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– οι WE και TL, εκπροσωπούμενοι από τον M. Woźniak, radca prawny,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

- ο εκκαθαριστής της Getin Noble Bank S.A., πρώην Getin Noble Bank S.A., εκπροσωπούμενος αρχικώς από τους Ł. Hejmej, M. Przygodzka και Α. Szcześniak, adwokaci, ακολούθως από τον M. Pugowski, aplikant radcowski, και τους J. Szewczak et Ł. Żak, adwokaci,
 - η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna και την S. Żyrek,
 - η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον N. Ruiz García και την A. Szmytkowska,
- κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, και του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο της διαφοράς μεταξύ των TL και WE, αφενός, και του εκκαθαριστή της Getin Noble Bank S.A., πρώην Getin Noble Bank S.A., αφετέρου, με αντικείμενο την επιστροφή των καταβληθέντων στην Getin Noble Bank S.A. ποσών δυνάμει σύμβασης ενυπόθηκου δανείου ακυρωθείσας λόγω καταχρηστικών ρητρών.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Η δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13 διαλαμβάνει τα εξής:
«[Εκτιμώντας] ότι είναι δυνατόν να επιτευχθεί αποτελεσματικότερη προστασία των καταναλωτών με τη θέσπιση ενιαίων κανόνων σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες [...]».
- 4 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει ως εξής:
«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»
- 5 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας προβλέπει τα εξής:
«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.»

Το πολωνικό δίκαιο

- 6 Το άρθρο 117 του *ustawa – Kodeks cywilny* (νόμου περί του αστικού κώδικα), της 23ης Απριλίου 1964 (Dz. U. αριθ. 16, θέση 93), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: αστικός κώδικας), ορίζει τα εξής:

«§1. Με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπει ο νόμος, οι χρηματικές αξιώσεις υπόκεινται σε παραγραφή.

§2. Μετά τη συμπλήρωση της παραγραφής, ο οφειλέτης δικαιούται να αρνηθεί την εκπλήρωση της παροχής, εκτός αν παραιτηθεί από την ένσταση παραγραφής. Ωστόσο, η παραίτηση από την ένσταση παραγραφής προτού συμπληρωθεί η παραγραφή είναι άκυρη.

§2¹. Μετά τη συμπλήρωση της παραγραφής, δεν είναι πλέον δυνατόν να προβληθεί αξίωση κατά καταναλωτή.»

- 7 Το άρθρο 117¹ του αστικού κώδικα προβλέπει τα εξής:

«§1. Κατ' εξαίρεση, το δικαστήριο δύναται, κατόπιν στάθμισης των συμφερόντων των μερών, να μη λάβει υπόψη τη συμπλήρωση της παραγραφής αξίωσης κατά καταναλωτή, για λόγους επιείκειας.

§2. Κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως στην οποία αναφέρεται η παράγραφος 1, το δικαστήριο οφείλει, μεταξύ άλλων, να εξετάζει:

1) τη διάρκεια της παραγραφής·

2) το χρονικό διάστημα μεταξύ της συμπλήρωσης της παραγραφής και της άσκησης της αγωγής·

3) τη φύση των πραγματικών περιστατικών που εμπόδισαν τον δανειστή να προβάλει την αξίωσή του, περιλαμβανομένης τυχόν επιρροής της συμπεριφοράς του οφειλέτη όσον αφορά την όψιμη προβολή της από τον δανειστή.»

- 8 Το άρθρο 118 του αστικού κώδικα, όπως ίσχυε έως τις 8 Ιουλίου 2018, είχε ως εξής:

«Εάν δεν ορίζεται άλλως με ειδική διάταξη, η παραγραφή είναι δεκαετής και, για αξιώσεις περιοδικών παροχών ή αξιώσεις που συνδέονται με την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, τριετής.»

- 9 Το άρθρο 118 του αστικού κώδικα, όπως ισχύει από τις 8 Ιουλίου 2018, ορίζει τα εξής:

«Εάν δεν ορίζεται άλλως με ειδική διάταξη, η παραγραφή είναι εξαετής και, για αξιώσεις περιοδικών παροχών ή αξιώσεις που συνδέονται με την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, τριετής. Η προθεσμία παραγραφής λήγει πάντως την τελευταία ημέρα του ημερολογιακού έτους, εκτός εάν είναι μικρότερη των δύο ετών.»

- 10 Το άρθρο 120, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα έχει ως εξής:

«Η παραγραφή αρχίζει από την ημερομηνία κατά την οποία η αξίωση κατέστη απαιτητή. Όταν το απαιτητό της αξίωσης εξαρτάται από τη διενέργεια ορισμένης πράξης εκ μέρους του δικαιούχου, η παραγραφή αρχίζει από την ημερομηνία κατά την οποία η αξίωση θα καθίστατο απαιτητή εάν ο δικαιούχος είχε ενεργήσει το συντομότερο δυνατόν.»

11 Το άρθρο 355 του αστικού κώδικα έχει ως εξής:

«§1. Ο οφειλέτης υποχρεούται να επιδεικνύει τη δέουσα επιμέλεια (καθήκον επιμέλειας).

§2. Η δέουσα επιμέλεια του οφειλέτη στο πλαίσιο οικονομικής δραστηριότητας καθορίζεται από την επαγγελματική φύση της δραστηριότητας αυτής.»

12 Το άρθρο 385¹ του αστικού κώδικα ορίζει τα εξής:

«§1. Οι ρήτρες καταναλωτικής σύμβασης οι οποίες δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή εάν διαμορφώνουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του κατά τρόπο που αντιβαίνει στα χρηστά ήθη και πλήττει σοβαρά τα συμφέροντά του (μη επιτρεπτές συμβατικές ρήτρες). Η παρούσα διάταξη δεν ισχύει για τις ρήτρες που καθορίζουν τις κύριες παροχές των συμβαλλομένων μερών, όπως την τιμή ή την αμοιβή, εφόσον είναι διατυπωμένες με σαφήνεια.

§2. Εάν μια συμβατική ρήτρα δεν είναι δεσμευτική για τον καταναλωτή σύμφωνα με την παράγραφο 1, η σύμβαση παραμένει κατά τα λοιπά δεσμευτική για τα συμβαλλόμενα μέρη.

§3. Ως συμβατικές ρήτρες που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης νοούνται εκείνες επί του περιεχομένου των οποίων ο καταναλωτής δεν μπόρεσε να ασκήσει πραγματική επιρροή. Αυτό ισχύει ιδίως για συμβατικές ρήτρες οι οποίες προέρχονται από γενικούς όρους συναλλαγών που προτάθηκαν στον καταναλωτή από τον αντισυμβαλλόμενο.

§4. Το βάρος αποδείξεως του ισχυρισμού ότι η ρήτρα αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως φέρει εκείνος που τον προβάλλει.»

13 Το άρθρο 405 του αστικού κώδικα προβλέπει τα εξής:

«Όποιος αποκόμισε περιουσιακό όφελος χωρίς νόμιμη αιτία με ζημία άλλου υποχρεούται να αποδώσει την ωφέλεια σε είδος και, εάν αυτό δεν είναι δυνατό, να επιστρέψει την αξία της.»

14 Το άρθρο 410 του αστικού κώδικα έχει ως εξής:

«§1. Οι διατάξεις των προηγούμενων άρθρων έχουν ιδίως εφαρμογή σε περίπτωση αχρεώστητης παροχής.

§2. Η παροχή είναι αχρεώστητη εάν αυτός που την εκπλήρωσε δεν υπείχε γενικώς υποχρέωση ή δεν υπείχε υποχρέωση έναντι του προσώπου προς το οποίο κατέβαλε, ή εάν εξέλιπε η αιτία της παροχής ή δεν επιτεύχθηκε ο επιδιωκόμενος σκοπός της, ή εάν η δικαιοπραξία από την οποία πηγάζει η υποχρέωση παροχής ήταν άκυρη και δεν κατέστη έγκυρη μετά την εκπλήρωση της παροχής.»

15 Το άρθρο 455 του αστικού κώδικα προβλέπει τα εξής:

«Εάν δεν ορίζεται δήλη ημέρα για την εκπλήρωση της παροχής ή δεν προκύπτει από τη φύση της ενοχής, η παροχή πρέπει να εκπληρωθεί αμέσως μόλις ο οφειλέτης οχληθεί προς εκπλήρωση.»

- 16 Το άρθρο 481, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα ορίζει τα εξής:
- «Εάν ο οφειλέτης καταστεί υπερήμερος ως προς την εκπλήρωση χρηματικής παροχής, ο δανειστής δύναται να αξιώσει τόκους υπερημερίας ακόμη και αν δεν υπέστη ζημία ή ακόμη και αν η υπερημερία οφείλεται σε γεγονότα για τα οποία δεν ευθύνεται ο οφειλέτης.»
- 17 Το άρθρο 496 του αστικού κώδικα προβλέπει τα εξής:
- «Εάν, κατόπιν υπαναχώρησης από τη σύμβαση, τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να επιστρέψουν τις εκατέρωθεν παροχές τους, έκαστο εξ αυτών έχει δικαίωμα επισχέσεως έως ότου το άλλο μέρος είτε προσφερθεί να επιστρέψει την παροχή που έλαβε είτε παράσχει ασφάλεια για την επιστροφή της.»
- 18 Το άρθρο 497 του αστικού κώδικα έχει ως εξής:
- «Το προηγούμενο άρθρο εφαρμόζεται *mutatis mutandis* σε περίπτωση λύσης ή ακυρότητας της σύμβασης.»
- 19 Το άρθρο 5, παράγραφοι 1, 3 και 4, του *ustawa – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw* (νόμου περί τροποποίησης του νόμου για τον αστικό κώδικα και ορισμένων άλλων νόμων), της 13ης Απριλίου 2018 (Dz. U. 2018, θέση 1104), ορίζει τα εξής:
- «1. Σε αξιώσεις που γεννήθηκαν πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου και δεν είχαν παραγραφεί κατά την ημερομηνία αυτή εφαρμόζονται οι διατάξεις [του αστικού κώδικα], όπως τροποποιήθηκαν με τον παρόντα νόμο.
- [...]
3. Σε αξιώσεις καταναλωτή οι οποίες γεννήθηκαν πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου και δεν είχαν παραγραφεί κατά την ημερομηνία αυτή και των οποίων η προθεσμία παραγραφής καθορίζεται στα άρθρα 118 και 125, παράγραφος 1, [του αστικού κώδικα], εφαρμόζονται οι διατάξεις [του αστικού κώδικα], όπως ίσχυε μέχρι τούδε.
4. Οι παραγραφείσες αξιώσεις κατά καταναλωτή, ως προς τις οποίες δεν είχε, κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου, προβληθεί ένσταση παραγραφής, υπόκεινται εφεξής στα αποτελέσματα της παραγραφής που προβλέπονται στον [αστικό κώδικα], όπως τροποποιήθηκε με τον παρόντα νόμο.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 20 Στις 7 Σεπτεμβρίου 2007 οι TL και WE συνήψαν με τράπεζα, διάδοχος της οποίας είναι η Getin Noble Bank, σύμβαση ενυπόθηκου δανείου το οποίο συνομολογήθηκε σε πολωνικά ζλότι και συνδέθηκε με το ελβετικό φράγκο (στο εξής: σύμβαση δανείου).
- 21 Σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης αυτής, το ποσό δανείου που ελήφθη σε πολωνικά ζλότι μετατράπηκε σε ποσό σε ελβετικά φράγκα. Για τους σκοπούς της μετατροπής, η τράπεζα εφάρμοσε την τιμή αγοράς του τελευταίου αυτού νομίσματος όπως οριζόταν στον πίνακά της συναλλαγματικών ισοτιμιών (στο εξής: ρήτρες μετατροπής). Οι TL και WE υποχρεούνταν να καταβάλλουν τις μηνιαίες δόσεις σε πολωνικά ζλότι, το δε ύψος τους ανερχόταν στο ποσό που αντιστοιχούσε στη δόση σε ελβετικά φράγκα.

- 22 Στις 27 Ιουλίου 2017 οι TL και WE απηύθυναν εξώδικη δήλωση στην Getin Noble Bank με την οποία υποστήριξαν ότι οι ρήτρες μετατροπής ήταν καταχρηστικές και ζήτησαν από την τράπεζα να τους επιστρέψει το ποσό των μηνιαίων δόσεων που της είχαν ήδη καταβάλει κατ' εφαρμογήν των ρητρών αυτών.
- 23 Στις 28 Σεπτεμβρίου 2017 οι TL και WE άσκησαν αγωγή υποστηρίζοντας, αφενός, ότι οι ρήτρες μετατροπής ήταν μη επιτρεπτές και, αφετέρου, ότι η σύμβαση δανείου ήταν άκυρη. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, το επιληφθέν δικαστήριο ενημέρωσε τους TL και WE ότι, σε περίπτωση που οι ρήτρες αυτές κρίνονταν μη επιτρεπτές, η σύμβαση θα κηρυσσόταν άκυρη. Οι ενάγοντες της κύριας δίκης ενημερώθηκαν επίσης ότι, στην περίπτωση αυτή, θα ήταν υποχρεωμένοι να επιστρέψουν το κεφάλαιο του δανείου αμέσως μόλις τους οχλούσε η τράπεζα και ότι η τελευταία θα μπορούσε να απαιτήσει από αυτούς την καταβολή υψηλότερων ποσών. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 12ης Νοεμβρίου 2021, οι TL και WE επιβεβαίωσαν τη βούλησή τους να μην αντικατασταθούν οι εν λόγω ρήτρες και να μη διατηρηθεί η σύμβαση σε ισχύ.
- 24 Με παρεμπίπτουσα απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2021, η οποία είναι μη οριστική, η σύμβαση δανείου κηρύχθηκε άκυρη.
- 25 Στις 9 Ιουλίου 2021 περιήλθε στους TL και WE δήλωση της τράπεζας σύμφωνα με την οποία η τελευταία ασκούσε το δικαίωμά της σε επίσχεση τυχόν οφειλόμενης προς τους TL και WE παροχής έως ότου αυτοί προσφερθούν να επιστρέψουν την αντιπαροχή για την παροχή αυτή, ήτοι το ποσό του δανείου που έθεσε στη διάθεσή τους η τράπεζα δυνάμει της σύμβασης δανείου, ή παράσχουν ασφάλεια για την επιστροφή του ποσού αυτού.
- 26 Η Getin Noble Bank προέβαλε ένσταση επισχέσεως την οποία αντλεί από την αξίωση επιστροφής που έχει έναντι των εναγόντων της κύριας δίκης προς ανάκτηση των κεφαλαίων που τους είχαν καταβληθεί στο πλαίσιο της εκτέλεσης της σύμβασης δανείου. Ωστόσο, η δυνατότητα προβολής της ένστασης αυτής εξαρτάται από το εάν η εν λόγω αξίωση έχει παραγραφεί.
- 27 Οι TL και WE υποστηρίζουν ότι η παραγραφή των αξιώσεων της Getin Noble Bank άρχισε να τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία η τράπεζα παρέλαβε την εξώδικη δήλωση, η οποία μνημονεύεται στη σκέψη 22 της παρούσας απόφασης, ή από την ημερομηνία επίδοσης σε αυτή της αγωγής, η οποία μνημονεύεται στη σκέψη 23 της εν λόγω απόφασης. Κατά τους ενάγοντες της κύριας δίκης, δεδομένου ότι τα δύο αυτά γεγονότα είχαν λάβει χώρα εντός του 2017, οι οικείες αξιώσεις παραγράφηκαν εντός του 2020.
- 28 Η Getin Noble Bank υποστηρίζει ότι η παραγραφή των αξιώσεών της δεν έχει ακόμη αρχίσει να τρέχει. Κατά την τράπεζα, η παραγραφή αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία έκδοσης τελεσίδικης δικαστικής απόφασης επί της διαφοράς σχετικά με τη δυνατότητα επίκλησης των ρητρών μετατροπής και το κύρος της σύμβασης δανείου.
- 29 Το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο, ενημερώνει το Δικαστήριο ότι, σύμφωνα με απόφαση του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) της 7ης Μαΐου 2021, πρώτον, μια καταχρηστική ρήτρα είναι εξαρχής αυτοδικαίως ανίσχυρη και, δεύτερον, ο καταναλωτής μπορεί, εντός εύλογης προθεσμίας, να αποφασίσει εάν θα δώσει ή μη τη συναίνεσή του για τη ρήτρα αυτή τόσο στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας όσο και στο πλαίσιο εξωδικαστικής διαδικασίας, υπό την προϋπόθεση ότι έχει πλήρως ενημερωθεί για τις έννομες συνέπειες που μπορεί να προκύψουν από την οριστική αδυναμία επίκλησης της εν λόγω ρήτρας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν την

ενδεχόμενη συνακόλουθη ακύρωση της επίμαχης σύμβασης. Εάν ένας δεόντως ενημερωμένος καταναλωτής αρνηθεί να συναινέσει στην οικεία καταχρηστική ρήτρα, η ρήτρα αυτή είναι ανίσχυρη.

- 30 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η ερμηνεία αυτή έχει ως αποτέλεσμα ότι, από την ημερομηνία κατά την οποία ο οικείος καταναλωτής αποφασίζει να μη συναινέσει σε μια τέτοια ρήτρα, χωρίς την οποία η επίμαχη σύμβαση δεν μπορεί να υπάρξει, ή από την ημερομηνία λήξης της ως άνω εύλογης προθεσμίας, η σύμβαση καθίσταται οριστικώς άκυρη ή, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη διατήρηση της σύμβασης σε ισχύ κατ' εφαρμογήν συμπληρωματικής ρύθμισης, αποκτά αναδρομικώς ισχύ υπό τη μορφή της ρύθμισης αυτής.
- 31 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η εφαρμογή της ερμηνείας αυτής εγείρει ορισμένα προβλήματα. Ως προς το ζήτημα αυτό, πέραν του ότι ο οικείος καταναλωτής υποχρεούται να δηλώσει τη βούλησή του να προσβάλει τις επίμαχες καταχρηστικές ρήτρες και να κινήσει ένδικη διαδικασία, από την εν λόγω ερμηνεία δεν προκύπτει σαφώς η ημερομηνία από την οποία αρχίζουν να τρέχουν οι προθεσμίες παραγραφής. Καίτοι το εν λόγω δικαστήριο εκτιμά ότι οι προθεσμίες αυτές μπορούν να συναχθούν από τις γενικές διατάξεις του πολωνικού δικαίου, διερωτάται, εντούτοις, ως προς τη συμβατότητα των διατάξεων αυτών με την οδηγία 93/13.
- 32 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι πρέπει να διευκρινιστεί το περιεχόμενο της απόφασης της 29ης Απριλίου 2021, Bank BPH (C-19/20, EU:C:2021:341). Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να αποσαφηνίσει εάν η υποχρέωση ενημέρωσης του καταναλωτή σχετικά με τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την αδυναμία επίκλησης των καταχρηστικών ρητρών σύμβασης μπορεί να έχει αντίκτυπο στις αξιώσεις επιστροφής που εγείρονται μετά την ακύρωση της σύμβασης αυτής. Κατά το αιτούν δικαστήριο, από τη νομολογία του Δικαστηρίου φαίνεται να προκύπτει ότι η διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας συνεπάγεται όχι μόνον ότι ο καταναλωτής δεν δεσμεύεται από τη ρήτρα αυτή, αλλά και ότι έχει δικαίωμα επιστροφής, η έκταση του οποίου δεν μπορεί να εξαρτάται από πρόσθετες δηλώσεις.
- 33 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν η οδηγία 93/13 παράγει αποτελέσματα επί των κανόνων του πολωνικού δικαίου περί προθεσμιών παραγραφής. Συναφώς, το δικαστήριο αυτό επισημαίνει ότι, κατά το πολωνικό δίκαιο, αφενός, η υποχρέωση επιστροφής των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών καθίσταται απαιτητή εάν δεν εκπληρωθεί αμέσως μόλις ο οφειλέτης της οικείας παροχής οχληθεί προς εκπλήρωση και, αφετέρου, όταν το απαιτητό της αξίωσης εξαρτάται από τη διενέργεια ορισμένης πράξης εκ μέρους του δικαιούχου, η παραγραφή αρχίζει από την ημερομηνία κατά την οποία η αξίωση θα καθίστατο απαιτητή εάν ο δικαιούχος είχε διενεργήσει την πράξη αυτή το συντομότερο δυνατόν. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι τούτο έχει την έννοια ότι η παραγραφή μιας τέτοιας αξίωσης αρχίζει από ημερομηνία η οποία δεν είναι αυστηρώς ορισμένη, αλλά καθορίζεται σε συνάρτηση με τον χρόνο που έχει παρέλθει από την ημερομηνία κατά την οποία εκπληρώθηκε η αχρεώστητη παροχή, παρεχομένης της δυνατότητας, πρώτον, στο πρόσωπο που την εκπλήρωσε να οχλήσει τον αποδέκτη της προς επιστροφή της, δεύτερον, στο πρόσωπο αυτό να ενημερώσει σχετικά με την όχληση αυτή τον εν λόγω αποδέκτη και, τρίτον, στον τελευταίο να επιστρέψει «αμέσως» την εν λόγω παροχή.
- 34 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν η ερμηνεία των κανόνων αυτών από το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή, η παραγραφή της αξίωσης του επαγγελματία να του επιστραφούν, συνεπεία της ακυρότητας σύμβασης λόγω του καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας, τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά μπορεί να αρχίσει να τρέχει μόνον αφού η αδυναμία επίκλησης της οικείας σύμβασης καταστεί οριστική. Πλην όμως, η σύμβαση

αυτή τελεί υπό καθεστώς ηρτημένης αδυναμίας επίκλησης έως ότου ο οικείος καταναλωτής θέσει τέρμα στην κατάσταση αυτή, πράγμα που μπορεί να πράξει ανά πάσα στιγμή είτε αποδεχόμενος να δεσμευθεί από την επίμαχη ρήτρα είτε αρνούμενος μια τέτοια δέσμευση. Όσον αφορά την παραγραφή της αξίωσης του καταναλωτή προς επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι αυτή δεν μπορεί να αρχίσει να τρέχει πριν από το χρονικό σημείο κατά το οποίο ο καταναλωτής έλαβε ή όφειλε ευλόγως να λάβει γνώση του καταχρηστικού χαρακτήρα της εν λόγω ρήτρας.

- 35 Κατά το αιτούν δικαστήριο, καίτοι η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής της αξίωσης του επαγγελματία προς επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών εξαρτάται από την ενεργή συμπεριφορά του καταναλωτή, εντούτοις, ο επαγγελματίας μπορεί να απαλλαγεί από κάθε ευθύνη όσον αφορά τις καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης εφόσον ο καταναλωτής δεν προβεί σε καμία ενέργεια προκειμένου να αμφισβητήσει το κύρος της σύμβασης αυτής και να ασκήσει τα δικαιώματά του. Η ερμηνεία αυτή φαίνεται, κατά τη γνώμη του αιτούντος δικαστηρίου, αντίθετη προς την οδηγία 93/13, καθόσον ο επαγγελματίας που γνωρίζει ότι ένας καταναλωτής μπορεί να απολέσει την αξίωσή του λόγω παραγραφής δεν θα αποθαρρυνόταν από το να εισάγει καταχρηστικές ρήτρες σε συμβάσεις και, επιπλέον, θα προσπαθούσε όχι μόνο να εφαρμόζει τέτοιες ρήτρες, αλλά και να συνεχίζει την εκτέλεση των συμβάσεων αυτών, επωφελούμενος από το γεγονός ότι ο καταναλωτής δεν έχει κατ' ανάγκη γνώση και επίγνωση των δικαιωμάτων του.
- 36 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τη συμβατότητα με την οδηγία 93/13 των επιβαλλόμενων στον καταναλωτή πρόσθετων απαιτήσεων, οι οποίες συνδέονται με την ανάγκη υποβολής εκ μέρους του, πέραν των σαφώς καθορισμένων αιτημάτων, και δήλωσης ότι έχει επίγνωση των συνεπειών της προσβολής των επίμαχων καταχρηστικών συμβατικών ρητρών. Ωστόσο, όταν ο καταναλωτής υποβάλλει εξώδικο αίτημα επιστροφής, ο επαγγελματίας προς τον οποίο απευθύνεται το αίτημα αυτό δεν μπορεί να είναι βέβαιος ότι ο καταναλωτής είναι δεόντως ενημερωμένος για τις συνέπειες της ακύρωσης της οικείας σύμβασης, όπως απαιτεί το δίκαιο της Ένωσης. Το αιτούν δικαστήριο φαίνεται να θεωρεί ότι από μια τέτοια διαπίστωση προκύπτει ότι, πέραν του εξωδίκως δηλούμενου αιτήματός του, ο καταναλωτής υποχρεούται να υποβάλει πρόσθετες δηλώσεις, ακόμη δε και να ζητήσει τον έλεγχο της εξώδικης αυτής δήλωσης στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας.
- 37 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας, η έλλειψη τέτοιας δήλωσης μπορεί να καλυφθεί από την εκπλήρωση της υποχρέωσης του επιληφθέντος δικαστηρίου να ενημερώσει τον οικείο καταναλωτή ως προς τις συνέπειες αυτές και από την εμμονή του καταναλωτή στο αίτημά του περί επιστροφής.
- 38 Κατά το αιτούν δικαστήριο, το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το Δικαστήριο με την απόφαση της 29ης Απριλίου 2021, Bank BPH (C-19/20, EU:C:2021:341), ότι εθνικό δικαστήριο, το οποίο διαπιστώνει τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας σύμβασης που έχει συναφθεί μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, οφείλει να ενημερώσει τον τελευταίο για τις έννομες συνέπειες της ακύρωσης της σύμβασης αυτής, ανεξαρτήτως του εάν ο καταναλωτής εκπροσωπείται από επαγγελματία δικαστικό πληρεξούσιο, πρέπει να ισχύει μόνον στην περίπτωση πραγματικών περιστατικών όπως αυτά της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση εκείνη, ήτοι όταν το εθνικό δικαστήριο εξετάζει αυτεπαγγέλτως το κύρος της οικείας σύμβασης. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι μια ευρεία ερμηνεία του συμπεράσματος αυτού δεν θα ήταν σύμφωνη με το σύστημα προστασίας των καταναλωτών, το οποίο βασίζεται στην αρχή ότι ο μέσος καταναλωτής που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και συνετός απολαύει προστασίας, χωρίς ωστόσο «να απαιτεί χωριστή επαλήθευση της γνώσης του καταναλωτή προκειμένου να αναγνωριστεί ότι η δήλωσή του παρήγαγε τα προβλεπόμενα αποτελέσματα».

- 39 Επιπλέον, η υιοθετηθείσα από το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) ερμηνεία έχει επίσης ως συνέπεια ένας επαγγελματίας να περιέρχεται σε υπερημερία μόνον κατά την ημερομηνία κατά την οποία η δικαστική απόφαση που διαπιστώνει το ανίσχυρο της σύμβασης λόγω καταχρηστικών ρητρών καθίσταται τελεσίδικη, πράγμα που αποκλείει το δικαίωμα του οικείου καταναλωτή να λάβει τόκους για το χρονικό διάστημα μεταξύ της ημερομηνίας υποβολής του αιτήματος περί επιστροφής και της ημερομηνίας κατά την οποία η δικαστική αυτή απόφαση καθίσταται τελεσίδικη. Κατά τη γνώμη του αιτούντος δικαστηρίου, το γεγονός αυτό ενθαρρύνει, κατά παράβαση της οδηγίας 93/13, τους επαγγελματίες να απορρίπτουν συστηματικά τέτοια αιτήματα στηριζόμενοι στο γεγονός, αφενός, ότι ορισμένοι καταναλωτές δεν πρόκειται να διεκδικήσουν δικαστικώς τα δικαιώματά τους και, αφετέρου, ότι, ακόμη και αν ορισμένοι καταναλωτές ασκήσουν αγωγή, οι επαγγελματίες δεν θα είναι εκτεθειμένοι στις πρακτικές συνέπειες της υπερημερίας.
- 40 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επίσης μήπως η εξάρτηση του οριστικώς μη δεσμευτικού χαρακτήρα σύμβασης από την τελεσίδικη επίλυση, από δικαστήριο, της διαφοράς σχετικά με τον καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών της οικείας σύμβασης θα οδηγούσε σε σημαντική αποδυνάμωση της θέσης του οικείου καταναλωτή, κατά τρόπο ώστε να υπονομεύεται η επίτευξη των σκοπών της οδηγίας 93/13.
- 41 Ακόμη και αν υποτεθεί ότι η οδηγία 93/13 δεν αντιτίθεται στο να επέρχονται οι συνέπειες της ακυρότητας σύμβασης μόνον κατόπιν της δήλωσης του οικείου καταναλωτή ότι έχει πλήρως ενημερωθεί για τα αποτελέσματα που απορρέουν από την ακυρότητα αυτή, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν η εν λόγω οδηγία υποχρεώνει τον επαγγελματία προς τον οποίο υποβάλλεται αίτημα επιστροφής να ελέγξει, ιδία πρωτοβουλία, εάν ο οικείος καταναλωτής έχει επίγνωση των αποτελεσμάτων αυτών.
- 42 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά το πολωνικό δίκαιο, η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής των αξιώσεων επαγγελματία που απορρέουν από την αδυναμία επίκλησης σύμβασης εξαρτάται από το χρονικό σημείο κατά το οποίο ο επαγγελματίας θα μπορούσε να οχλήσει τον οικείο καταναλωτή να επιστρέψει την επίμαχη παροχή. Κατά το αιτούν δικαστήριο, εάν γίνει δεκτό ότι η μονομερής αδυναμία επίκλησης καταχρηστικών συμβατικών ρητρών εμποδίζει μια τέτοια όχληση, τίθεται το ζήτημα εάν ο επαγγελματίας οφείλει να ελέγξει την αποτελεσματικότητα της όχλησης προς εκπλήρωση που του απηύθυνε ο καταναλωτής, παρέχοντας ιδίως στον τελευταίο εξηγήσεις σχετικά με τα αμοιβαία δικαιώματα και τις αμοιβαίες υποχρεώσεις σε περίπτωση ακύρωσης της σύμβασης.
- 43 Εάν γίνει δεκτό ότι η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής των αξιώσεων επαγγελματία που συνδέονται με την αδυναμία επίκλησης σύμβασης μπορεί να εξαρτάται από οποιοδήποτε γεγονός μεταγενέστερο του χρονικού σημείου κατά το οποίο περιήλθε στον εν λόγω επαγγελματία αίτημα του καταναλωτή περί επιστροφής ή οποιαδήποτε άλλη αμφισβήτηση της δυνατότητας επίκλησης των επίμαχων συμβατικών ρητρών ή της νομιμότητάς τους, το εν λόγω δικαστήριο θέτει το ερώτημα κατά πόσον η λύση αυτή συνάδει με την οδηγία 93/13, λαμβανομένου υπόψη ότι, κατά το πολωνικό δίκαιο, η προθεσμία αυτή αρχίζει να τρέχει μόνο μετά την οριστική ακύρωση σύμβασης.
- 44 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν είναι σύμφωνη με την οδηγία 93/13 η κατάσταση κατά την οποία οι αξιώσεις επιστροφής του καταναλωτή έναντι του επαγγελματία παραγράφονται ανεξαρτήτως της παραγραφής των αξιώσεων επιστροφής του οικείου επαγγελματία, δεδομένου ότι τούτο θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα την παραγραφή των αξιώσεων του καταναλωτή προτού ο εν λόγω επαγγελματίας επικαλεστεί το δικαίωμά του

επισχέσεως όσον αφορά το σύνολο των παροχών του προς τον καταναλωτή. Στην περίπτωση αυτή, η μερική επιστροφή, από τον επαγγελματία, των παροχών που έλαβε από τον καταναλωτή θα εξαρτάτο από την εκ μέρους του τελευταίου προσφορά επιστροφής του συνόλου των παροχών που έλαβε από τον επαγγελματία.

- 45 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν είναι σύμφωνη με την οδηγία 93/13 ερμηνεία κατά την οποία ένας επαγγελματίας καθίσταται υπερήμερος όχι από τον χρόνο όχλησής του προς επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθεισών παροχών, αλλά μόνον από τον χρόνο κατά τον οποίον αποδεικνύεται ότι ο οικείος καταναλωτής έχει λάβει γνώση των αποτελεσμάτων που απορρέουν από την ακυρότητα της επίμαχης σύμβασης και ότι παραιτείται της προστασίας έναντι των αποτελεσμάτων αυτών. Μια τέτοια ερμηνεία θα είχε ως συνέπεια να στερείται ο καταναλωτής του δικαιώματός του σε τόκους υπερημερίας για χρονικό διάστημα το οποίο, λαμβανομένης υπόψη της διάρκειας της ένδικης διαδικασίας, θα μπορούσε να ανέλθει σε πολλά έτη.
- 46 Το εν λόγω δικαστήριο ενημερώνει το Δικαστήριο ότι, σύμφωνα με γενικώς αποδεκτή από τα πολωνικά δικαστήρια ερμηνεία του πολωνικού δικαίου, η άσκηση από τον οφειλέτη του δικαιώματος επίσχεσης επιφέρει τη λήξη της υπερημερίας. Ωστόσο, η υπερημερία του οφειλέτη αποτελεί προϋπόθεση για την υποχρέωση καταβολής τόκων υπερημερίας. Επομένως, η ερμηνεία αυτή στηρίζεται στην αρχή ότι ο οικείος οφειλέτης είναι έτοιμος να εκπληρώσει την παροχή, αλλά έχει δικαίωμα αντιτάξιμο έναντι του δανειστή του, το οποίο τον απαλλάσσει από την υποχρέωση άμεσης εκπλήρωσης.
- 47 Στο πλαίσιο διαφορών σχετικά με τα δικαιώματα που απορρέουν από την οδηγία 93/13, οι επαγγελματίες, όπως η εναγομένη της κύριας δίκης, αμφισβητούν το βάσιμο των αξιώσεων των καταναλωτών και, επομένως, δεν είναι διατεθειμένοι να επιστρέψουν στους τελευταίους τις οικείες παροχές. Το αιτούν δικαστήριο εκφράζει σοβαρές αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον η ερμηνεία, από τα πολωνικά δικαστήρια, των κανόνων του πολωνικού δικαίου σχετικά με τις προθεσμίες παραγραφής είναι συμβατή με την οδηγία 93/13, καθόσον η ερμηνεία αυτή έχει ως συνέπεια οι επαγγελματίες να απορρίπτουν τα νόμιμα αιτήματα καταναλωτών και να μην υπέχουν ευθύνη για την αδικαιολόγητη χρήση των επίμαχων χρηματικών ποσών ούτε και για την καθυστερημένη επιστροφή τους στους οικείους καταναλωτές.
- 48 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Είναι συμβατή με τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας [93/13] ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία, σε περίπτωση που η σύμβαση δεν δύναται να εξακολουθήσει να δεσμεύει τους συμβαλλομένους μετά την απάλειψη των μη επιτρεπτών ρητρών [που περιλαμβάνει], η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής των αξιώσεων του επαγγελματία για επιστροφή των καταβληθέντων εξαρτάται από οποιοδήποτε από τα κάτωθι περιστατικά:
- α) από την εκ μέρους του καταναλωτή προβολή έναντι του επαγγελματία αξιώσεων ή ενστάσεων οι οποίες στηρίζονται στον μη επιτρεπτό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας ή από την αυτεπάγγελτη ενημέρωση εκ μέρους του δικαστηρίου ως προς τη δυνατότητά του να κηρύξει τις ρήτρες μη επιτρεπτές, ή

- β) από τη δήλωση του καταναλωτή ότι έλαβε επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τις (έννομες) συνέπειες που συνδέονται με την αδυναμία διατήρησης της σύμβασης σε ισχύ, περιλαμβανομένων των πληροφοριών σχετικά με τη δυνατότητα του επαγγελματία να ασκήσει το δικαίωμά του επιστροφής των καταβληθέντων και την έκταση του εν λόγω δικαιώματος, ή
- γ) από τη διακρίβωση, στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας, της γνώσης (επίγνωσης) του καταναλωτή για τις (έννομες) συνέπειες της αδυναμίας διατήρησης της σύμβασης σε ισχύ ή της ενημέρωσής του σχετικά με τις συνέπειες αυτές από το δικαστήριο ή
- δ) από την έκδοση τελεσίδικης δικαστικής απόφασης περατώνουσας τη δίκη μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή[;]
- 2) Είναι συμβατή με τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας [93/13] ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία, οσάκις σύμβαση δεν δύναται να εξακολουθήσει να δεσμεύει τους συμβαλλομένους μετά την απάλειψη των μη επιτρεπτών ρητρών [που περιλαμβάνει], ο επαγγελματίας, κατά του οποίου ο καταναλωτής προβάλλει αξιώσεις βασιζόμενες στην ύπαρξη μη επιτρεπτών συμβατικών ρητρών, δεν υποχρεούται να προβεί σε ενέργειες για να διακρίβώσει αν ο καταναλωτής είναι εν γνώσει των συνεπειών της απάλειψης των μη επιτρεπτών ρητρών από τη σύμβαση ή της αδυναμίας διατήρησης της σύμβασης σε ισχύ;
- 3) Είναι συμβατή με τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας [93/13] ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία, οσάκις σύμβαση δεν δύναται να εξακολουθήσει να δεσμεύει τους συμβαλλομένους μετά την απάλειψη των μη επιτρεπτών ρητρών [που περιλαμβάνει], η προθεσμία παραγραφής της αξίωσης του καταναλωτή περί επιστροφής έχει ως αφετηρία χρονικό σημείο που προηγείται της αφετηρίας της προθεσμίας παραγραφής της αξίωσης του επαγγελματία περί επιστροφής;
- 4) Είναι συμβατή με το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας [93/13] ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία, οσάκις σύμβαση δεν δύναται να εξακολουθήσει να δεσμεύει τους συμβαλλομένους μετά την απάλειψη των μη επιτρεπτών ρητρών [που περιλαμβάνει], ο επαγγελματίας έχει το δικαίωμα να εξαρτά την επιστροφή των παροχών που έλαβε από τον καταναλωτή από την προϋπόθεση ταυτόχρονης επιστροφής των καταβληθεισών από τον επαγγελματία στον καταναλωτή παροχών ή παροχής εγγυήσεων για την εν λόγω επιστροφή, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη, προκειμένου να καθορισθεί το ύψος της οφειλόμενης από τον καταναλωτή χρηματικής παροχής, τα ποσά ως προς τα οποία έχει παραγραφεί η αξίωση επιστροφής;
- 5) Είναι συμβατή με το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας [93/13] ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία, οσάκις σύμβαση δεν δύναται να εξακολουθήσει να δεσμεύει τους συμβαλλομένους μετά την απάλειψη των μη επιτρεπτών ρητρών [που περιλαμβάνει], εάν ο επαγγελματίας ασκήσει το δικαίωμα που διαλαμβάνεται στο τέταρτο ερώτημα, τότε ο καταναλωτής δεν δικαιούται τόκους υπερημερίας εν όλω ή εν μέρει για το χρονικό διάστημα αφότου περιήλθε στον επαγγελματία όχληση για την επιστροφή των παροχών;»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

- 49 Η Getin Noble Bank υποστηρίζει ότι με την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ζητείται, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει το πολωνικό δίκαιο, όπερ εκφεύγει της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου.

- 50 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το επιχείρημα της Getin Noble Bank στηρίζεται στην εσφαλμένη παραδοχή ότι η άσκηση, από τα κράτη μέλη, του δικαιώματός τους να καθορίζουν το λεπτομερές πλαίσιο για τη διαπίστωση της καταχρηστικότητας ρήτρας περιεχόμενης σε σύμβαση και για την υλοποίηση των συγκεκριμένων έννομων αποτελεσμάτων της διαπίστωσης αυτής εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Gutiérrez Naranjo κ.λπ., C-154/15, C-307/15 και C-308/15, EU:C:2016:980, σκέψη 66).
- 51 Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η διαμόρφωση από το εθνικό δίκαιο του πλαισίου για την προστασία την οποία εγγυάται στους καταναλωτές η οδηγία 93/13 δεν επιτρέπεται να τροποποιήσει την έκταση και, ως εκ τούτου, την ουσία της προστασίας αυτής ούτε και να υπονομεύσει την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς της μέσω της θέσπισης ενιαίων κανόνων για τις καταχρηστικές ρήτρες, σκοπό τον οποίο επιδίωξε ο νομοθέτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως επισημαίνεται στη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13 [απόφαση της 15ης Ιουνίου 2023, Bank M. (Συνέπειες της ακύρωσης της σύμβασης), C-520/21, EU:C:2023:478, σκέψη 60 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 52 Καθόσον το επιχείρημα της Getin Noble Bank αφορά το πρώτο προδικαστικό ερώτημα και το γεγονός ότι το ερώτημα αυτό δεν διευκρινίζει ποια από τις ερμηνείες του πολωνικού δικαίου που αναφέρονται στο ερώτημα αυτό, υπό στοιχεία α' έως δ', είναι η υιοθετηθείσα στην πολωνική έννομη τάξη, επισημαίνεται, πρώτον, ότι, κατά πάγια νομολογία, μολονότι τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που υποβάλλει το εθνικό δικαστήριο εντός του νομοθετικού και πραγματικού πλαισίου το οποίο αυτό προσδιορίζει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο τεκμαίρονται λυσιτελή, εντούτοις, η διαδικασία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ αποτελεί μέσο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, χάρη στο οποίο το μεν παρέχει στα δε τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς επί της οποίας καλούνται να αποφανθούν. Ο δικαιολογητικός λόγος της προδικαστικής παραπομπής δεν έγκειται στη διατύπωση συμβουλευτικής γνώμης επί γενικών ή υποθετικών ζητημάτων, αλλά στην αυτονόητη ανάγκη αποτελεσματικής επίλυσης μιας ένδικης διαφοράς. Όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η ζητούμενη προδικαστική απόφαση πρέπει να είναι «αναγκαία» για να καταστεί δυνατή η εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου «έκδοση της δικής του απόφασης» επί της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί (διάταξη της 7ης Απριλίου 2022, J.P., C-521/20, EU:C:2022:293, σκέψη 17 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 53 Δεύτερον, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αποφανθεί ούτε επί της ερμηνείας εθνικών νομοθετικών ή κανονιστικών διατάξεων ούτε επί του ζητήματος κατά πόσον τέτοιες διατάξεις συμβιβάζονται με το δίκαιο της Ένωσης. Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο μπορεί μόνο να ερμηνεύσει το δίκαιο της Ένωσης εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που έχουν απονεμηθεί στην Ένωση (διάταξη της 10ης Ιανουαρίου 2022, Anatecor, C-400/21, EU:C:2022:30, σκέψη 13 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 54 Τούτου λεχθέντος, όταν τα προδικαστικά ερωτήματα έχουν διατυπωθεί κατά τρόπο αδόκιμο ή υπερβαίνουν το πλαίσιο των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί στο Δικαστήριο από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, σ' αυτό εναπόκειται να συναγάγει από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το εθνικό δικαστήριο, και κυρίως από την αιτιολογία της απόφασης περί παραπομπής, τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης που θα πρέπει να ερμηνευθούν, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς (πρβλ. διάταξη της 10ης Ιανουαρίου 2022, Anatecor, C-400/21, EU:C:2022:30, σκέψη 15 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 55 Εν προκειμένω, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει, αφενός, ότι το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) υιοθέτησε, με την απόφασή του της 7ης Μαΐου 2021, ερμηνεία του πολωνικού δικαίου κατά την οποία η παραγραφή των αξιώσεων επαγγελματιών που απορρέουν από την ακυρότητα σύμβασης ενυπόθηκου δανείου περιέχουσας καταχρηστικές ρητρες αρχίζει να τρέχει μόνον όταν η αδυναμία επίκλησης της σύμβασης αυτής καταστεί οριστική ή όταν η δικαστική απόφαση με την οποία διαπιστώνεται η ακυρότητα της εν λόγω συμβάσεως καταστεί τελεσίδικη.
- 56 Αφετέρου, λαμβανομένων υπόψη των αμφιβολιών που διατηρεί το αιτούν δικαστήριο ως προς τη συμβατότητα της ως άνω ερμηνείας του εθνικού δικαίου με την οδηγία 93/13 όσον αφορά το χρονικό σημείο έναρξης της προθεσμίας παραγραφής των αξιώσεων επιστροφής που απορρέουν από το γεγονός ότι σύμβαση είναι ανίσχυρη λόγω των περιεχόμενων σε αυτήν καταχρηστικών ρητρών, το αιτούν δικαστήριο δεν ζητεί από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει το ίδιο το εθνικό δίκαιο, αλλά εκθέτει διάφορα πιθανά σημεία έναρξης της προθεσμίας αυτής και ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει εάν το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στις εν λόγω δυνατότητες.
- 57 Επομένως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι το πρώτο ερώτημα αφορά την ερμηνεία του πολωνικού δικαίου και, ως εκ τούτου, το επιχείρημα της Getin Noble Bank περί αναρμοδιότητας του Δικαστηρίου πρέπει να απορριφθεί.
- 58 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

- 59 Με το πρώτο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε νομολογιακή ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία, κατόπιν ακύρωσης σύμβασης ενυπόθηκου δανείου συναφθείσας μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή λόγω των καταχρηστικών ρητρών που περιέχονται σε αυτήν, η παραγραφή των αξιώσεων του επαγγελματία που απορρέουν από την ακυρότητα της εν λόγω σύμβασης αρχίζει να τρέχει μόνον από την ημερομηνία κατά την οποία η αδυναμία επίκλησης της σύμβασης καθίσταται οριστική, ενώ η παραγραφή των αξιώσεων του καταναλωτή που απορρέουν από την ακυρότητα της ίδιας σύμβασης αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία ο καταναλωτής έλαβε ή όφειλε ευλόγως να λάβει γνώση του καταχρηστικού χαρακτήρα της ρήτρας που επιφέρει την ακυρότητα.
- 60 Υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι, κατά πάγια νομολογία, ελλείψει σχετικής ειδικής νομοθεσίας της Ένωσης, οι λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής της προστασίας των καταναλωτών, την οποία προβλέπει η οδηγία 93/13, εμπίπτουν στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας τους. Εντούτοις, οι κανόνες αυτοί δεν μπορούν να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις εσωτερικής φύσεως (αρχή της ισοδυναμίας) ούτε να διαμορφώνονται κατά τρόπο που να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η έννομη τάξη της Ένωσης

- (αρχή της αποτελεσματικότητας) [απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2022, D.B.P. κ.λπ. (Ενυπόθηκο δάνειο σε ξένο νόμισμα), C-80/21 έως C-82/21, EU:C:2022:646, σκέψη 86 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 61 Δεύτερον, όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, επισημαίνεται ότι κάθε περίπτωση στην οποία τίθεται το ζήτημα εάν εθνική δικονομική διάταξη καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης πρέπει να εξετάζεται λαμβανομένης υπόψη της θέσεως της διατάξεως αυτής στην όλη διαδικασία ενώπιον των διαφόρων εθνικών οργάνων, της εξελίξεως της διαδικασίας και των ιδιαιτεροτήτων της. Υπό το πρίσμα αυτό, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εφόσον παρίσταται ανάγκη, οι αρχές που αποτελούν τη βάση του εθνικού δικαιοδοτικού συστήματος, όπως η προστασία των δικαιωμάτων άμυνας, η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η εύρυθμη διεξαγωγή της διαδικασίας [απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2022, D.B.P. κ.λπ. (Ενυπόθηκο δάνειο σε ξένο νόμισμα), C-80/21 έως C-82/21, EU:C:2022:646, σκέψη 87 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 62 Τρίτον και τελευταίο, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι η υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίσουν την αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που οι διάδικοι αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως των δικαιωμάτων που απορρέουν από την οδηγία 93/13, ενέχει απαίτηση περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, που κατοχυρώνεται επίσης στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ισχύει, μεταξύ άλλων, ως προς τον καθορισμό των δικονομικών προϋποθέσεων των ενδίκων βοηθημάτων που βασίζονται σε τέτοια δικαιώματα [απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2022, D.B.P. κ.λπ. (Ενυπόθηκο δάνειο σε ξένο νόμισμα), C-80/21 έως C-82/21, EU:C:2022:646, σκέψη 88 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 63 Εν προκειμένω, το πρώτο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα αφορούν, ειδικότερα, την ενδεχόμενη ασυμμετρία των μέσων έννομης προστασίας που προβλέπει το πολωνικό δίκαιο, αφενός, για τους επαγγελματίες και, αφετέρου, για τους καταναλωτές όσον αφορά το χρονικό σημείο έναρξης της προθεσμίας παραγραφής των αξιώσεων επιστροφής που απορρέουν από την ακυρότητα σύμβασης λόγω των περιεχόμενων σε αυτήν καταχρηστικών ρητρών.
- 64 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει, στο πλαίσιο υπόθεσης που αφορούσε τον καθορισμό χρονικού ορίου στην εξουσία του δικαστηρίου να μη λαμβάνει υπόψη, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν ενστάσεως του καταναλωτή, καταχρηστική ρήτρα, ότι ο καθορισμός ενός τέτοιου ορίου θίγει την αποτελεσματικότητα της παρεχομένης από τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 93/13 προστασίας, καθόσον οι επαγγελματίες, προκειμένου να στερήσουν από τους καταναλωτές την προστασία αυτή, δεν έχουν παρά να αναμένουν την πάροδο της ταχθείσας από τον εθνικό νομοθέτη προθεσμίας προτού ζητήσουν την εκτέλεση των καταχρηστικών ρητρών, τις οποίες θα συνέχιζαν να χρησιμοποιούν στις συμβάσεις (πρβλ. απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2002, Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, σκέψη 35).
- 65 Στο ίδιο πνεύμα, η γενική εισαγγελέας J. Kokott διατύπωσε, κατ' ουσίαν, στα σημεία 63 έως 67 των προτάσεών της στις υποθέσεις Cofidis και OPR-Finance (C-616/18 και C-679/18, EU:C:2019:975), σχετικά με την ερμηνεία της οδηγίας 2008/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66), την άποψη ότι οι διαφορετικές εθνικές προθεσμίες παραγραφής που προβλέπονται, αφενός, για τους επαγγελματίες και, αφετέρου, για τους καταναλωτές οδηγούν σε ασυμμετρία των μέσων έννομης προστασίας η οποία δύναται να θίξει την αποτελεσματικότητα της προστασίας που προβλέπει η οδηγία αυτή.

- 66 Επομένως, η περίπτωση κατά την οποία η παραγραφή των αξιώσεων καταναλωτή που απορρέουν από την ακυρότητα σύμβασης ενυπόθηκου δανείου αρχίζει να τρέχει πριν από την ημερομηνία κατά την οποία δικαστήριο διαπιστώνει την οριστική αδυναμία επίκλησης της σύμβασης αυτής, έστω και αν η παραγραφή δεν συμπληρώνεται μέχρι ο καταναλωτής να λάβει ή να μπορούσε ευλόγως να λάβει γνώση των δικαιωμάτων του, ενώ η παραγραφή που προβλέπεται για τις αντίστοιχες αξιώσεις του επαγγελματία αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία δικαστήριο διαπιστώνει την οριστική αδυναμία επίκλησης της σύμβασης, ενέχει ασυμμετρία ικανή να θίξει την προστασία του καταναλωτή την οποία εγγυάται η οδηγία 93/13.
- 67 Συναφώς, υπενθυμίζεται, αφενός, ότι οι συμβάσεις ενυπόθηκου δανείου εκτελούνται γενικώς στο πλαίσιο μεγάλων χρονικών περιόδων, με αποτέλεσμα ακόμη και η εξαετής ή δεκαετής παραγραφή που ισχύει για τις αξιώσεις των καταναλωτών περί επιστροφής να μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να αποδειχθεί αντίθετη προς την αρχή της αποτελεσματικότητας [πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2022, D.B.P. κ.λπ. (Ενυπόθηκο δάνειο σε ξένο νόμισμα), C-80/21 έως C-82/21, EU:C:2022:646, σκέψη 100].
- 68 Αφετέρου, επισημαίνεται ότι ο καταναλωτής δικαιούται να διεκδικήσει τα δικαιώματα που αντλεί από την οδηγία 93/13 τόσο δικαστικώς όσο και, όπως εν προκειμένω, εξωδικαστικώς, προκειμένου να μπορέσει ενδεχομένως να άρει τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας τροποποιώντας τη συμβατικώς (πρβλ. απόφαση της 29ης Απριλίου 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, σκέψη 49), χωρίς το δικαίωμα αυτό να περιορίζεται από το εθνικό δίκαιο.
- 69 Συνακόλουθα, από τη σκέψη 29 της παρούσας απόφασης προκύπτει ότι, σύμφωνα με την ερμηνεία του πολωνικού δικαίου την οποία υιοθέτησε το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) με την απόφασή του της 7ης Μαΐου 2021, ο καταναλωτής μπορεί, υπό την προϋπόθεση ότι έχει πλήρως ενημερωθεί για τις έννομες συνέπειες της οριστικής αδυναμίας επίκλησης καταχρηστικής ρήτρας, να συναινέσει ή όχι στην εν λόγω ρήτρα τόσο στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας όσο και στο πλαίσιο εξωδικαστικής διαδικασίας.
- 70 Στο μέτρο, όμως, που δεν μπορεί να αποκλειστεί, πράγμα το οποίο εναπόκειται πάντως στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, ότι, δυνάμει του πολωνικού δικαίου, ο καταναλωτής που προβαίνει σε εξώδικη διεκδίκηση των δικαιωμάτων του τεκμαίρεται ότι γνωρίζει τα δικαιώματα που αντλεί από την οδηγία 93/13, εφόσον η εξώδικη αυτή ενέργεια συνοδεύεται από ρητή δήλωση ότι έχει ενημερωθεί πλήρως σχετικά με τις συνέπειες ενδεχόμενης ακυρότητας της οικείας σύμβασης, δεν εξαλείφεται ο κίνδυνος η παραγραφή των αξιώσεων του καταναλωτή που απορρέουν από την ακυρότητα σύμβασης ενυπόθηκου δανείου να συμπληρωθεί ακόμη και πριν από την έναρξη της παραγραφής των αντίστοιχων αξιώσεων του οικείου επαγγελματία.
- 71 Επιπλέον, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο και τα οποία μνημονεύονται στη σκέψη 39 της παρούσας απόφασης, η ερμηνεία του πολωνικού δικαίου την οποία υιοθέτησε το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) με την απόφασή του της 7ης Μαΐου 2021, η οποία συνεπάγεται ότι η παραγραφή των αξιώσεων επαγγελματία αρχίζει να τρέχει μόνον από την ημερομηνία κατά την οποία η δικαστική απόφαση με την οποία διαπιστώνεται η ακυρότητα της επίμαχης σύμβασης ενυπόθηκου δανείου καθίσταται τελεσίδικη, θα είχε επίσης ως συνέπεια ο επαγγελματίας να περιέρχεται σε υπερημερία ως προς την εκτέλεση της σύμβασης το πρώτον από την εν λόγω ημερομηνία. Ως εκ τούτου, ο οικείος καταναλωτής, σε περίπτωση που οι αξιώσεις του περί επιστροφής δεν έχουν παραγραφεί, δεν θα μπορούσε να λάβει τόκους υπερημερίας από την ημερομηνία υποβολής αιτήματος περί επιστροφής των ποσών που κατέβαλε δυνάμει καταχρηστικών ρητρών της εν λόγω σύμβασης, πράγμα που θα ενθάρρυνε τον επαγγελματία, κατά παράβαση της οδηγίας 93/13, να απορρίπτει συστηματικά τέτοια αιτήματα.

- 72 Επομένως, η ασυμμετρία μέσω έννομης προστασίας, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, μπορεί να ενθαρρύνει, κατά μείζονα λόγο, τον επαγγελματία, κατόπιν εξώδικης διεκδίκησης από τον καταναλωτή των δικαιωμάτων του, να παραμείνει αδρανής ή να επιχειρήσει την επιμήκυνση της διάρκειας του εξωδικαστικού σταδίου παρατείνοντας τις διαπραγματεύσεις, προκειμένου να συμπληρωθεί η παραγραφή των αξιώσεων του καταναλωτή, καθόσον, αφενός, η παραγραφή των δικών του αξιώσεων αρχίζει να τρέχει μόνον από την ημερομηνία κατά την οποία διαπιστώνεται δικαστικώς η οριστική αδυναμία επίκλησης της οικείας σύμβασης ενυπόθηκου δανείου και, αφετέρου, η διάρκεια του εξωδικαστικού σταδίου δεν έχει καμία επίπτωση όσον αφορά τους τόκους που οφείλονται στον καταναλωτή.
- 73 Επομένως, μια τέτοια ασυμμετρία ενδέχεται να παραβιάζει, πρώτον, τη μνημονευόμενη στις σκέψεις 60 και 61 της παρούσας απόφασης αρχή της αποτελεσματικότητας, κατά την οποία οι λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής της προβλεπόμενης από την οδηγία 93/13 προστασίας των καταναλωτών δεν πρέπει να διαμορφώνονται κατά τρόπο που να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η έννομη τάξη της Ένωσης.
- 74 Δεύτερον και τελευταίο, μια τέτοια ασυμμετρία είναι ικανή να διακυβεύσει το αποτρεπτικό αποτέλεσμα που επιδιώκει να προσδώσει το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, στη διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών που περιλαμβάνονται σε συμβάσεις συναπτόμενες από επαγγελματία με καταναλωτές [πρβλ. απόφαση της 15ης Ιουνίου 2023, Bank M. (Συνέπειες της ακύρωσης της σύμβασης), C-520/21, EU:C:2023:478, σκέψη 58 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 75 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο πρώτο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε νομολογιακή ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία, κατόπιν ακύρωσης σύμβασης ενυπόθηκου δανείου συναφθείσας μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή λόγω των καταχρηστικών ρητρών που περιέχονται σε αυτήν, η παραγραφή των αξιώσεων του επαγγελματία που απορρέουν από την ακυρότητα της εν λόγω σύμβασης αρχίζει να τρέχει μόνον από την ημερομηνία κατά την οποία η αδυναμία επίκλησης της σύμβασης καθίσταται οριστική, ενώ η παραγραφή των αξιώσεων του καταναλωτή που απορρέουν από την ακυρότητα της ίδιας σύμβασης αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία ο καταναλωτής έλαβε ή όφειλε ευλόγως να λάβει γνώση του καταχρηστικού χαρακτήρα της ρήτρας που επιφέρει την ακυρότητα.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 76 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε νομολογιακή ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία ο επαγγελματίας που έχει συνάψει σύμβαση ενυπόθηκου δανείου με καταναλωτή δεν υποχρεούται να εξακριβώσει εάν ο τελευταίος γνωρίζει τα αποτελέσματα της απάλειψης των περιεχομένων στη σύμβαση καταχρηστικών ρητρών ή το γεγονός ότι η σύμβαση δεν δύναται να εξακολουθήσει να δεσμεύει τους συμβαλλομένους σε περίπτωση απάλειψης των εν λόγω ρητρών.
- 77 Υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι το εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται διαφοράς σχετικής με την οδηγία 93/13 οφείλει να εξετάζει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας και, πράττοντας τούτο, να αίρει την υφιστάμενη μεταξύ του καταναλωτή και του επαγγελματία ανισότητα, εφόσον έχει στη διάθεσή

- του τα απαραίτητα προς τούτο νομικά και πραγματικά στοιχεία (πρβλ. απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Radlinger και Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 78 Προς εξασφάλιση της επιδιωκόμενης από την εν λόγω οδηγία προστασίας, η κατάσταση ανισότητας μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία μπορεί να αντισταθμιστεί μόνο με θετική παρέμβαση, μη εξαρτώμενη από τους συμβαλλομένους στη σύμβαση, και συγκεκριμένα παρέμβαση του εθνικού δικαστηρίου το οποίο επιλαμβάνεται της υπόθεσης (απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Radlinger και Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 79 Μολονότι το Δικαστήριο έχει, βεβαίως, κρίνει ότι το σύστημα που προβλέπει η οδηγία 93/13 δεν μπορεί να εμποδίσει τα συμβαλλόμενα μέρη να άρουν τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας που περιέχει η οικεία σύμβαση τροποποιώντας την συμβατικώς, υπό την προϋπόθεση ότι, αφενός, η παραίτηση του καταναλωτή από το δικαίωμά του να επικαλεστεί τον καταχρηστικό χαρακτήρα της ρήτρας απορρέει από την ελεύθερη και εν επιγνώσει συναίνεσή του και, αφετέρου, η νέα τροποποιητική ρήτρα δεν είναι η ίδια καταχρηστική, γεγονός παραμένει ότι τόσο η παραίτηση αυτή όσο και ο καταχρηστικός χαρακτήρας της νέας τροποποιητικής ρήτρας μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο νέας ένδικης διαφοράς (πρβλ. απόφαση της 29ης Απριλίου 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, σκέψεις 49 έως 51).
- 80 Ως εκ τούτου, μολονότι τα τραπεζικά ιδρύματα οφείλουν να οργανώνουν τις δραστηριότητές τους κατά τρόπο σύμφωνο προς την οδηγία 93/13 [πρβλ. απόφαση της 15ης Ιουνίου 2023, Bank M. (Συνέπειες της ακύρωσης της σύμβασης), C-520/21, EU:C:2023:478, σκέψη 83], γεγονός παραμένει ότι ένα τραπεζικό ίδρυμα δεν υποχρεούται να εξακριβώσει εάν ο καταναλωτής με τον οποίο έχει συνάψει σύμβαση ενυπόθηκου δανείου γνωρίζει τα αποτελέσματα της απάλειψης των καταχρηστικών ρητρών που περιέχονται στη σύμβαση.
- 81 Ως εκ τούτου, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε νομολογιακή ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία ο επαγγελματίας που έχει συνάψει σύμβαση ενυπόθηκου δανείου με καταναλωτή δεν υποχρεούται να εξακριβώσει εάν ο τελευταίος γνωρίζει τα αποτελέσματα της απάλειψης των περιεχομένων στη σύμβαση καταχρηστικών ρητρών ή το γεγονός ότι η σύμβαση δεν δύναται να εξακολουθήσει να δεσμεύει τους συμβαλλομένους σε περίπτωση απάλειψης των εν λόγω ρητρών.

Επί του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος

- 82 Λαμβανομένης υπόψη της απάντησης που δόθηκε στο πρώτο και στο τρίτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τέταρτο ερώτημα, το οποίο υποβλήθηκε για την περίπτωση που κρινόταν ότι η οδηγία 93/13 δεν αντιτίθεται στην παραγραφή των αξιώσεων καταναλωτή περί επιστροφής ανεξαρτήτως της παραγραφής των αξιώσεων του επαγγελματία.

Επί του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος

- 83 Με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε νομολογιακή ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία, όταν σύμβαση ενυπόθηκου δανείου

συναφθείσα από επαγγελματία με καταναλωτή δεν δύναται να εξακολουθήσει να δεσμεύει τους συμβαλλομένους μετά την απάλειψη των καταχρηστικών ρητρών που περιλαμβάνονται σε αυτήν, ο επαγγελματίας μπορεί να επικαλεστεί δικαίωμα επίσχεσης το οποίο του παρέχει τη δυνατότητα να εξαρτήσει την επιστροφή των παροχών που έλαβε από τον καταναλωτή από το κατά πόσον ο καταναλωτής προσφέρεται να επιστρέψει τις παροχές που ο ίδιος έλαβε από τον επαγγελματία ή παρέχει ασφάλεια για την επιστροφή των παροχών αυτών, οσάκις η άσκηση από τον εν λόγω επαγγελματία του δικαιώματος επίσχεσης επιφέρει την απώλεια, για τον καταναλωτή, του δικαιώματος να λάβει τόκους υπερημερίας από την εκπνοή της προθεσμίας προς εκπλήρωση που τάχθηκε στον επαγγελματία, αφού περιήλθε στον τελευταίο η όχληση για επιστροφή των παροχών που του είχαν καταβληθεί σε εκτέλεση της εν λόγω σύμβασης.

- 84 Από την απόφαση περί παραπομπής φαίνεται να συνάγεται ότι, σύμφωνα με νομολογιακή ερμηνεία του πολωνικού δικαίου, όταν μια σύμβαση είναι ανίσχυρη, η υπερημερία ενός συμβαλλομένου λήγει άπαξ και ο συμβαλλόμενος αυτός ασκήσει το δικαίωμα επίσχεσης της παροχής την οποία οφείλει στον αντισυμβαλλόμενο του έως ότου ο τελευταίος προσφερθεί να εκπληρώσει την παροχή που οφείλει ο ίδιος ή να παράσχει ασφάλεια για την εκπλήρωση της παροχής αυτής, με αποτέλεσμα, χωρίς την ερμηνεία που υιοθέτησε το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) με την απόφασή του της 7ης Μαΐου 2021, ο καταναλωτής να δικαιούται τόκους υπερημερίας από την εκπνοή της προθεσμίας προς εκπλήρωση που τάχθηκε στον επαγγελματία, αφού περιήλθε σε αυτόν η σχετική όχληση του καταναλωτή, έως την ημερομηνία προβολής της ένστασης επίσχεσης.
- 85 Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τις διευκρινίσεις που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, από τη μνημονευθείσα ανωτέρω απόφαση προκύπτει ότι ο επαγγελματίας δεν βρίσκεται σε υπερημερία πριν από το χρονικό σημείο κατά το οποίο η αδυναμία επίκλησης της οικείας σύμβασης ενυπόθηκου δανείου καθίσταται οριστική, ο καταναλωτής χάνει το δικαίωμα σε μέρος ή στο σύνολο των τόκων υπερημερίας, πράγμα που επιδεινώνει περαιτέρω τη νομική και οικονομική θέση του.
- 86 Η αποτελεσματικότητα της προστασίας που παρέχει η οδηγία 93/13 στους καταναλωτές θα υπονομευόταν εάν αυτοί, οσάκις επικαλούνται τα δικαιώματα που αντλούν από την οδηγία αυτή, ήταν εκτεθειμένοι στον κίνδυνο να μη λάβουν τόκους υπερημερίας επί των ποσών που πρέπει να τους επιστραφούν, λόγω του ανισχύρου μιας τέτοιας σύμβασης, από την εκπνοή της προθεσμίας προς εκπλήρωση που είχε ταχθεί στον επαγγελματία, αφού περιήλθε στον τελευταίο όχληση προς επιστροφή των εν λόγω ποσών.
- 87 Επομένως στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε νομολογιακή ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία, όταν σύμβαση ενυπόθηκου δανείου συναφθείσα από επαγγελματία με καταναλωτή δεν δύναται να εξακολουθήσει να δεσμεύει τους συμβαλλομένους μετά την απάλειψη των καταχρηστικών ρητρών που περιλαμβάνονται σε αυτήν, ο επαγγελματίας μπορεί να επικαλεστεί δικαίωμα επίσχεσης το οποίο του παρέχει τη δυνατότητα να εξαρτήσει την επιστροφή των παροχών που έλαβε από τον καταναλωτή από το κατά πόσον ο καταναλωτής προσφέρεται να επιστρέψει τις παροχές που ο ίδιος έλαβε από τον επαγγελματία ή παρέχει ασφάλεια για την επιστροφή των παροχών αυτών, οσάκις η άσκηση από τον εν λόγω επαγγελματία του δικαιώματος επίσχεσης επιφέρει την απώλεια, για τον καταναλωτή, του δικαιώματος να λάβει τόκους υπερημερίας από την εκπνοή της προθεσμίας προς εκπλήρωση που τάχθηκε στον επαγγελματία, αφού περιήλθε στον τελευταίο η όχληση για επιστροφή των παροχών που του είχαν καταβληθεί σε εκτέλεση της εν λόγω σύμβασης.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 88 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας,

έχουν την έννοια ότι:

αντιτίθενται σε νομολογιακή ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία, κατόπιν ακύρωσης σύμβασης ενυπόθηκου δανείου συναφθείσας μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή λόγω των καταχρηστικών ρητρών που περιέχονται σε αυτήν, η παραγραφή των αξιώσεων του επαγγελματία που απορρέουν από την ακυρότητα της εν λόγω σύμβασης αρχίζει να τρέχει μόνον από την ημερομηνία κατά την οποία η αδυναμία επίκλησης της σύμβασης καθίσταται οριστική, ενώ η παραγραφή των αξιώσεων του καταναλωτή που απορρέουν από την ακυρότητα της ίδιας σύμβασης αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία ο καταναλωτής έλαβε ή όφειλε ευλόγως να λάβει γνώση του καταχρηστικού χαρακτήρα της ρήτρας που επιφέρει την ακυρότητα.

- 2) Το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13

έχουν την έννοια ότι:

δεν αντιτίθενται σε νομολογιακή ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία ο επαγγελματίας που έχει συνάψει σύμβαση ενυπόθηκου δανείου με καταναλωτή δεν υποχρεούται να εξακριβώσει εάν ο τελευταίος γνωρίζει τα αποτελέσματα της απάλειψης των περιεχομένων στη σύμβαση καταχρηστικών ρητρών ή το γεγονός ότι η σύμβαση δεν δύναται να εξακολουθήσει να δεσμεύει τους συμβαλλομένους σε περίπτωση απάλειψης των εν λόγω ρητρών.

- 3) Το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας,

έχουν την έννοια ότι:

αντιτίθενται σε νομολογιακή ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία, όταν σύμβαση ενυπόθηκου δανείου συναφθείσα από επαγγελματία με καταναλωτή δεν δύναται να εξακολουθήσει να δεσμεύει τους συμβαλλομένους μετά την απάλειψη των καταχρηστικών ρητρών που περιλαμβάνονται σε αυτήν, ο επαγγελματίας μπορεί να επικαλεστεί δικαίωμα επίσχεσης το οποίο του παρέχει τη δυνατότητα να εξαρτήσει την επιστροφή των παροχών που έλαβε από τον καταναλωτή από το κατά πόσον ο καταναλωτής προσφέρεται να επιστρέψει τις παροχές που ο ίδιος έλαβε από τον

επαγγελματία ή παρέχει ασφάλεια για την επιστροφή των παροχών αυτών, οσάκις η άσκηση από τον εν λόγω επαγγελματία του δικαιώματος επίσχεσης επιφέρει την απώλεια, για τον εν λόγω καταναλωτή, του δικαιώματος να λάβει τόκους υπερημερίας από την εκπνοή της προθεσμίας προς εκπλήρωση που τάχθηκε στον επαγγελματία, αφού περιήλθε στον τελευταίο η όχληση για επιστροφή των παροχών που του είχαν καταβληθεί σε εκτέλεση της εν λόγω σύμβασης.

(υπογραφές)